

Summary

The Exhibition "From Old Albums - Photographers from Karlovac (1850-1940) from the Holdings of the Karlovac Town Museum"

On the occasion of the 95th anniversary of the museum and the 160th anniversary of the discovery of photography, the museum presented the exhibition "From Old Albums - Photographers from Karlovac (1850-1940) from the Holdings of the Karlovac Town Museum". The author of the project was Sanda Stepinac. The aim of the exhibition was to show that photography in Karlovac played an important role in the history of Croatian photography. Furthermore, it was to stress the specific nature of photographs and its irreplaceable nature as an image source and a document, to educate visitors so that they would understand and recognise their value and promote future donations. Some twenty authors were represented by more than 600 photographs, including 3 photographic monographs by Hinko Krapek. The juxtaposition of the old - the scene of a studio from the 19th century - and the new - a presentation on a touch-screen - showed that photography has during more than a century since its invention come, through the rapid progress of technology, a long way not only in the way in which photographs are taken, the technology of processing, but also in the method of presentation and storage.

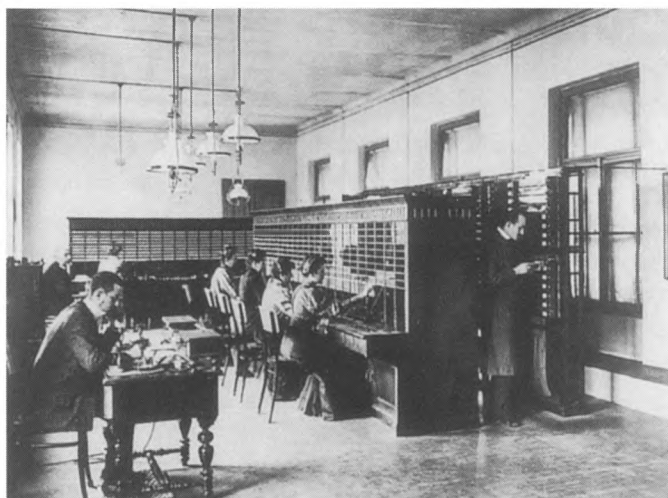
IZLOŽBA "TELEFONSKI IMENICI OD KNJIGE DO CD-ROM-a"

Antonija Jergović
HT muzej
Zagreb

U povodu Međunarodnog dana muzeja – 18. svibnja i Međunarodnog dana telekomunikacija – 17. svibnja, HT muzej je priredio izložbu "Telefonski imenici: od knjige do CD-ROM-a". Izložba je bila postavljena u prostorijama

Muzeja u Jurišićevoj 13 od 11. do 31. svibnja 2000.

U pripremi ove izložbe HT muzej je surađivao s mnogim srodnim ustanovama kod nas i u svijetu, što je rezultiralo prikupljanjem vrijednih podataka objavljenih u katalogu izložbe. Posjetitelji izložbe prvi su put imali priliku vidjeti pretiske prvih telefonskih imenika Njemačke, Italije, Mađarske i Austrije, a kolege iz Tehničkog muzeja Slovenije u izložbene su nam svrhe posudili najstariji imenik koji se čuva u njihovu muzeju, a sadržava imena telefonskih pretplatnika Slovenije. Ovim imenicima obogatili smo našu zbirku telefonskih imenika na kojoj ćemo i dalje sustavno raditi. Jedinствена zbirka telefonskih imenika sastavni je dio muzejske knjižnice i jedna je od mnogih posebnosti HT muzeja. Ovu zbirku nazivamo jedinstvenom, u prvom redu zbog toga da naglasimo kako jedino HT muzej kontinuirano prati i prikuplja te uvrštava u baštinu telefonske imenike od 1911. godine pa sve do danas. Ono što je za povijest razvoja telefonskih imenika značajno jest da je istraživanje za ovu izložbu pokazalo kako su prvi popisi telefonskih pretplatnika u nas objavljavani u kalendarima, almanasima i dnevnim listovima koji su izlazili na određenom području. Do sada se smatralo da je najstariji popis telefonskih pretplatnika u nas

Stara Schwarzova induktorska centrala
© HT muzej, Zagreb

popis 77 osječkih pretplatnika objavljen u dnevnom listu "Slavonische Presse" 31. svibnja 1894. prilikom puštanja u rad osječke javne telefonske mreže.

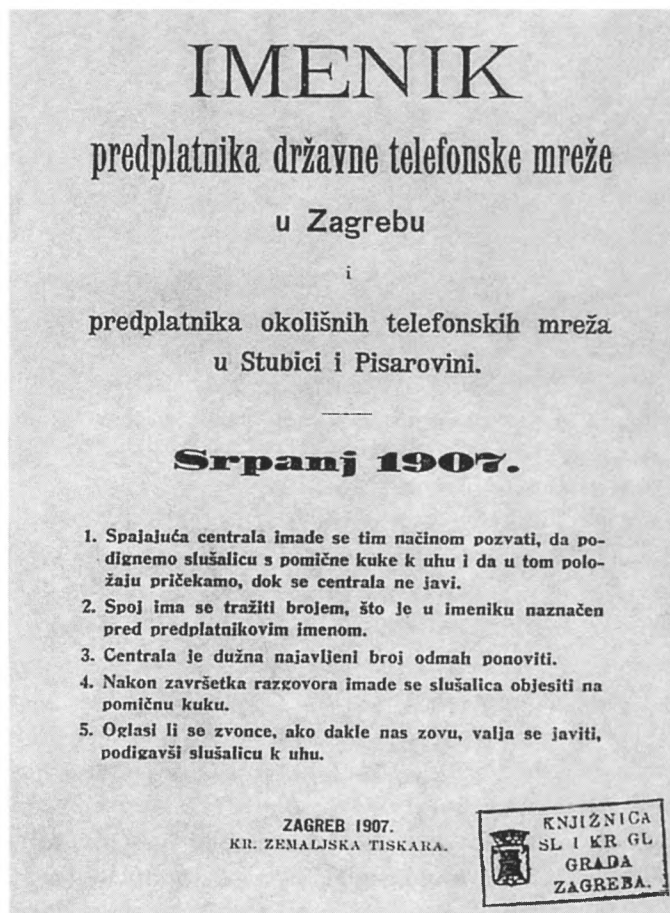
Međutim, kontaktirajući gotovo sa svim većim knjižnicama i muzejima u Hrvatskoj otkrili smo kako je vodič grada Rijeke, *Guida generale di Fiume* još 1891. prvi put objavio i popis telefonskih pretplatnika u Rijeci, njih 86. Taj navedeni vodič, koji je krajem 19. i početkom dvadesetog stoljeća izlazio u Rijeci, pod podnaslovom "Telefonska služba" donio je popise telefonskih pretplatnika i 1892., 1895. i 1896. godine. Već 1892. pretplatnici su poredani po abecednom redu. Ovi vodiči dio su fonda Sveučilišne knjižnice u Rijeci.

Turistički vodič Zagreba i okolice iz 1892. ili kako ga njegov autor, gradski vječnik Hudovski naziva, "kažiput za urodjenike i strance" u uputi za dolazak i boravljenje u Zagrebu, među ostalim, daje i obavijest o telefonu. Osim podataka da stranci u Zagrebu mogu besplatno telefonirati u Velikoj kavani, u Centralnoj kavani, u svratištu K caru austrijanskom i u Grand hotelu, navodi da se na tim mjestima vidi i popis predbrojnika. Taj popis, na žalost, nije pronađen ali nam je ova informacija ipak dokaz da je postojao. Najraniji popis zagrebačkih pretplatnika pronašli smo u ilustriranom kalendaru "Zvonimir," koji je izlazio u Zagrebu, a od 1901. do 1918. objavljivao je i popise zagrebačkih telefonskih pretplatnika. Od 1910. uz popis zagrebačkih pretplatnika objavljivani su i popisi pretplatnika okolnih mjesta, Krapine, Pregrade, Pisarovine, Velike Gorice, Ivanić Grada i dr. Ova vrijedna zbirka kalendara "Zvonimir" dio je Zagrabiensie, zavičajne zbirke Gradske knjižnice grada Zagreba.

U knjižnici Muzeja grada Splita pronađen je Almanah Splita iz 1902. godine koji je također sadržavao i popis splitskih telefonskih pretplatnika, njih 49.

Iz Gradskog muzeja u Bjelovaru primili smo kopiju plana grada Bjelovara na kojem su navedeni i telefonski pretplatnici u gradu. Prema podacima koje smo primili, plan grada je iz razdoblja između 1902. i 1905. godine.

Da se ta praksa tiskanja popisa pretplatnika unutar kalendara i almanaha udomačila, dokazuje i "Almanah grada Karlovca" tiskan 1933. godine. Almanah koji je uredio prof. Mirko Sablić, na 196 stranica donosi popis telefonskih pretplatnika. Pretplatnici su poredani abecednim redom, a telefonski brojevi su od jednoznamenastih do troznamenastih. Popis čine imena 145 pretplatnika, od kojih neki imaju više linija. Za našu je zbirku iznimno značajno to što smo u toku pripremanja izložbe u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu pronašli zasad najstariji službeni imenik u Hrvatskoj iz 1907. godine. Osim imena, adresa i telefonskih brojeva pretplatnika u Zagrebu, Stubici, Pisarovini i Velikoj Gorici, imenik donosi i popis javnih telefonskih govornica u Zagrebu. Najstariji imenik knjižnice našeg muzeja, a koji je ujedno i dio stalnog postava, imenik je iz lipnja 1911. godine. Slijede

Najstariji službeni telefonski imenik u Hrvatskoj, pohranjen je u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu

© Nacionalna i sveučilišna knjižnica, Zagreb

imenici iz 20-ih, 30-ih godina i tako redom sve do naših dana. Svaka je generacija imenika po nečemu znakovita i zanimljiva i u katalogu izložbe smo to nastojali istaknuti. Primjerice, 20-ih godina počinju se u našim imenicima javljati reklame, u šezdesetima su uz telefonski broj bili nabrojani svi koji se njime služe (pa čak i jedna šestomjesečna beba), a u osamdesetima se pristupilo novom suvremenijem načinu uređivanja imenika – stvaranje baze primjenom EOP-a i tiskanje imenika izravno s magnetskog zapisa. Godine 1999./ 2000. imenik je u Hrvatskoj prvi put izdan i na CD-u. Knjiga prestaje biti jedini medij telefonskog imenika, čime se još jednom dokazuje da imenik ne samo što po svojim podacima (imenima, adresama, telefonskim brojevima ljudi koji u nekom vremenu prebivaju na određenom prostoru) sadrži duh vremena nego nastoji ići u korak s njim prateći suvremenu tehnologiju i zahtjeve korisnika.

Razumljivo da je sastavni dio naše izložbe bio i telefonski imenik na CD-ROM-u, a da bi se posjetitelji mogli i praktično upoznati s njegovim mogućnostima, instalirali smo i dva osobna računala na kojima su mogli slobodno i besplatno pretraživati CD.

Izložba je bila vrlo dobro posjećena, osobito od strane učenika osnovnih i srednjih škola, među kojim je bio ne mali broj onih koji su i po nekoliko puta dolazili privučeni mogućnošću slobodnog pretraživanja CD-a telefonskog imenika. No, da su cijelu izložbu pomno pregledali, sudimo iz pitanja koja su nam postavljali. Tako je, primjerice, jedna učenica osmog razreda, prelistavajući imenik iz 1942. godine, upitala što znači "brzoglas" i zašto su pretplatnici poredani i abecedno i po rednom broju telefona.

Bočno od ulaza u muzej, u Jurišićevoj ulici, za vrijeme trajanja izložbe bila je postavljena telefonska govornica iz šezdesetih godina, za ovu prigodu svježe obojena u plavo, na koju su bili postavljeni jarboli sa zastavama koje su prolaznike pozivali na izložbu.

Nakon Zagreba izložba je gostovala u Karlovcu i Splitu. U suradnji s Gradskom knjižnicom Ivan Goran Kovačić i Telekomunikacijskim centrom Karlovac, izložba je od 20. lipnja do 4. srpnja bila postavljena u prostorijama Gradske knjižnice.

Zaista brojni korisnici knjižnice tako su imali priliku saznati nešto više o povijesti telefonskih imenika, ali i iskušati novi

CD imenik jer je i u Karlovcu bilo instalirano jedno računalo na kojem su ga korisnici mogli pretraživati.

U tebutiku Telekomunikacijskog centra Split, ista je izložba gostovala od 6. do 26. srpnja. Izložba je u Splitu, na neki način, bila spoj starog i novog i vrlo se dobro uklopila u suvremeno uređeni prostor ispunjen tehnologijom 21. stoljeća. Na samom otvorenju izložbe govorio je i rektor splitskog Sveučilišta prof. dr. Ivo Babić.

Postojanje telefonskih imenika samo nam je po sebi razumljivo, pa se na prvi pogled može činiti bespredmetnim o njima pisati ili ih izlagati. Međutim nije tako. Mnogobrojni posjetitelji knjižnice našeg muzeja koji traže na uvid upravo telefonske imenike potvrđuju nam vrijednost ove zbirke, a njihovi su nam zahtjevi bili i poticaj za realizaciju ove izložbe. Među korisnike koji se zanimaju za stare imenike ubrajaju se kroničari kojima su naši imenici vrlo dragocjen izvor informacija, zatim pisci biografija i romana, ali i ljudi koji se zanimaju za nekadašnju telefonsku praksu. Ima također i ljudi koji uslijed raznih životnih prilika ili neprilika, potvrdu za postojanje nekih, njima dragih osoba, mogu pronaći još samo u starim telefonskim imenicima. Telefonski imenik, ne samo što svojim podacima prati duh vremena, što dokazuje i njegov novi medij CD-ROM, on je, kako smo već napisali, po svom sadržaju, i svjedok vremena. Ova ga je izložba nastojala predstaviti u tom svijetlu, a podaci koje smo prikupili i objavili u katalogu izložbe vrlo su nam dragocjeni za taj dio povijesti telekomunikacija.

Summary

The Exhibition "Telephone Directories from Books to CD-ROMs"

To mark International Museum Day – May 18th – and International Telecommunications Day – May 17th – the HT Museum had presented the exhibition "Telephone Directories from Books to CD-ROMs". In preparing the exhibition the HT Museum collaborated with numerous similar institutions in Croatia and abroad, and this resulted in the collection of valuable data published in the exhibition catalogue. Visitors had the opportunity of seeing, for the first time, reprints of the first telephone directories of Germany, Italy, Hungary and Austria, all of which are valuable additions to the Museum's collection of telephone directories, a collection that will continue to receive systematic treatment. The unique collection of telephone directories is an integral part of the Museum Library and one of the specific features of the HT Museum.

Telefonski imenik iz 1939. godine
© HT muzej, Zagreb